

Textos de Joan Carrera, un bisbe al servei d'un poble i dels immigrants

Marcel·lí Joan i Alsinella

Periodista, exdelegat general de Mitjans de Comunicació de l'Arquebisbat de Barcelona

---

«HA ESDEVINGUT UN REFERENT EN EL MÓN CULTURAL I SOCIAL CATALÀ. Des del bisbe Josep Torras i Bages, mort el 1916, no hi ha hagut a Catalunya un prelat que tingui una obra tan extensa, tan sòlida i amb tants registres». Aquestes van ser les darreres frases de la breu biografia de Joan Carrera que va ser llegida durant l'acte d'homenatge que la societat civil i l'Església catalana li van retre el novembre de 2009 a la basílica de Santa Maria del Mar.

El bisbe Carrera, respectat i admirat per la seva coherència i el seu compromís personal, va gaudir d'un prestigi inqüestionable en l'àmbit eclesiàstic i en el món cultural, social i polític, i seguí, així, les petjades dels grans eclesiàstics que van afaïçonar l'Església catalana els segles XIX i XX: des de Torras i Bages fins a Carles Cardó, passant pel Dr. Carreras, Bonet Baltà, Albert Bonet, Bonet Muixí i tants altres, en la línia del seu admirat cardenal Vidal i Barraquer.

L'amor a l'Església, el servei al país, la lluita per la justícia social i una presència en els mitjans de comunicació van ser els quatre principals eixos als quals va dedicar, infatigable i sense perdre el bon humor i la sornegueria, tota la seva vida. Una vida viscuda en pisos humils de barris populars de l'àrea metropolitana, a Badalona i l'Hospitalet de Llobregat. Tot plegat va contribuir a configurar una sensibilitat humana i social que no l'abandonaria mai.

Justament, la síntesi de les seves grans passions és el que pretenem

difondre en aquest article de *Qüestions de Vida Cristiana* dedicat a la relació de l'Església catalana amb el país. Joan Carrera es va distingir per una defensa equilibrada, profunda i raonada del seu catalanisme i de l'arrelament de l'Església catalana. Ell va ser el principal redactor del document col·lectiu de l'episcopat català *Arrels Cristianes de Catalunya*, un document que avui tristament no seria possible amb l'actual panorama eclesial, tal com ell mateix havia reconegut en més d'una ocasió.

Joan Carrera va saber compaginar admirablement dues missions o facetes aparentment distintes. D'una banda, la denúncia de l'opressió nacional i la defensa desacomplexada de la identitat nacional catalana i fins i tot del dret a l'autodeterminació. De l'altra, la fidelitat a la tradició cristiana essencial de predilecció envers el foraster i el marginat, la preferència evangèlica pels pobres. El seu profund catalanisme el va abocar a treballar en favor de les onades migratòries que van arribar a l'àrea metropolitana els anys cinquanta i seixanta.

El recull de citacions que tot seguint s'inclouen corresponen als articles que Joan Carrera va publicar a la secció *Ara mateix* del setmanari *Catalunya Cristiana* i intenten reflectir una part fonamental del seu itinerari vital i intel·lectual. La selecció, en la qual ha col·laborat decisivament un dels màxims especialistes en l'obra de Joan Carrera, mossèn Joan Evangelista Jarque, ha estat difícil perquè va dedicar una munió d'articles a la tradició i la història de l'Església catalana, *Arrels Cristianes de Catalunya*, el fet nacional, la llengua catalana, l'acolliment i el treball de l'Església amb els immigrants. Aquestes reflexions d'una de les figures cabdals de l'Església catalana són d'una gran vigència i actualitat, i ens poden facilitar elements per a afrontar la delicada situació actual i el preocupant futur de l'Església catalana.

Textos del bisbe Joan Carrera

Cita catalana a Roma (23/10/1987)

[...] «Recordar les arrels cristianes de Catalunya —per dir-ho amb les paraules que els nostres bisbes han posat d'actualitat— és

Des del bisbe Josep Torras i Bages, mort el 1916, no hi ha hagut a Catalunya un prelat que tingui una obra tan extensa, tan sòlida i amb tants registres.

afirmar que continuem, com mil anys enrere, tenint vocació de llevat. Sabem que són diversos els llevats amb què s'està construint el nostre futur col·lectiu. Nosaltres hi aportem el nostre, alhora respectuosos dels altres i convençuts que no per nosaltres sinó perquè ens ha vingut de dalt, és el que debò pot fer aixecar la pasta. Tenir vocació de llevat és tenir vocació de servei. L'hem demostrada a bastament, aquesta vocació. Les circumstàncies han fet difícil la fidelitat a aquest poble, també per als cristians. Entre els qui l'han professada —la nostra bona tradició, amb la qual l'episcopat català s'identifica en el seu document *Arrels*— hi ha, només en els últims cinquanta anys, perseguits de tota mena, exiliats i morts. Si no hagués estat el servei a la nostra vocació, hauríem seguit altres camins. Per això resulta grotesc que alguns comparin aquesta presència i aquest servei a l'aiguabarreig entre fe i poder temporal que se sol designar amb el nom de nacional-catolicisme. Això és confondre les guineus amb les gallines [...] Hauríem de convertir aquest pelegrinatge en una campanya explicativa de la presència de l'Església a Catalunya. Si no ho fem nosaltres no ho farà ningú. El ja citat document de l'episcopat català —primera veu al país que va parlar del mil·lenari— ens pot servir de text de base. Les seves reflexions no miren només al passat sinó, sobretot, al present».

Un llibre i un mestre (10/2/1985)

[...] «La primera part de l'obra de mossèn Joan Bonet i Baltà, *L'Església catalana, de la Il·lustració a la Renaixença*, arrenca del començament del segle divuit, amb la primera vinguda de Felip V a la ciutat de Barcelona, la guerra de successió i la situació que es produeix a partir de l'onze de setembre de 1714. L'Església hi esdevé un objectiu

preferent dels promotors de la desnacionalització de Catalunya[...]. L'obra s'endinsa, després, en el segle dinou. Les figures, tan cares a l'autor, de Torras i Bages i de Morgades, de Verdaguer i de Collell, enguagen un procés pastoral, renovador i popular, que allibera els catòlics de les rànies disputes entre integristes i liberals i els orienta cap a d'altres models que arribaran fins a nosaltres. Un procés que l'autor ens fa seguir, ja en ple segle vint, fins a la dictadura de Primo de Rivera i la seva nova persecució de l'Església catalana».

Del mil·lenari de Catalunya i d'un article al Ya de Madrid (24/1/1988)

[...] «Aquest destacat periodista i bon sacerdot (José M. Javierre) ha fet una lectura apressada i insuficient d'una voluntat força difosa entre els catòlics de Catalunya, la qual si bé s'expressa amb un eslògan simple: «Volem bisbes catalans», respon a un plantejament seriós. Jo no demano a José M. Javierre que el comparteixi, però sí que miri de respectar-lo i d'adonar-se de la seva complexitat, si més no. M'agradaria de col·laborar-hi amb algunes observacions al seu article.

1. No és just parlar de «principi excloent» o plantejar el tema en termes de si un de fora pot servir o no per a bisbe a Catalunya. Aquest plantejament no es fa mai d'Estat a Estat. Nosaltres pensem que una nacionalitat sense Estat propi —contingència històrica— mereix el mateix respecte. El capítol de la pastoral esmentada *El fet de la nacionalitat catalana* il·lumina aquest punt a bastament [...].

4. Després hi ha una consideració històrica a no oblidar. És el Decret de Nova Planta (1716) el qual, juntament amb el conegut paquet de mesures contra Catalunya, suprimeix la tradició que els bisbes siguin del país. Una conjunció que s'anirà repetint després... Difícilment, doncs, pot sorgir d'aquí una imatge popular de comunió eclesial.

5. El fet que l'actitud de les diòcesis catalanes pugui ser replicada amb un refús per les altres diòcesis espanyoles de bisbes d'origen català és ben explicable. En qualsevol cas, són les diòcesis que han de

El dret de cada poble o nació a decidir per ell mateix si vol constituir-se en entitat estatal autònoma o independent [...] és, des d'un punt de vista teòric i ètic, indiscutible.

---

veure què els convé. Però jo no crec que la intercomunicació —ara tan minsa, malgrat l'intercanvi de bisbes— entre les esglésies d'Espanya no pugui trobar camins més eficaços que el dels nomenaments episcopals...»

Quatre aspectes d'Arrels cristianes de Catalunya (16/2/1986)

[...] «*Arrels cristianes de Catalunya* és, en primer lloc, un document normal. Es tracta del desè text col·lectiu que publiquen els nostres bisbes, de 1970 ençà, sobre qüestions d'actualitat. Qüestions de naturalesa pastoral, com és ara *Les estructures de l'Església* (1970), i qüestions de naturalesa temporal que demanen una il·luminació pastoral, com és el cas de *L'atur, escàndol i desafiament del nostre temps* (1980). Si encara els costa a alguns d'acceptar de bon grat una paraula del magisteri sobre temes socials, potser els costarà més d'admetre una reflexió episcopal sobre la nacionalitat catalana. Però ningú no pot pretendre raonablement que un episcopat deixi la llum sota el mesuró —o a la sagristia— en lloc de col·locar-la al candelero, com prescriu l'Evangelí.

Aquest document respon a una línia que podríem anomenar de continuïtat crítica. Assumeix la tradició de presència dels cristians en el procés de reivindicació activa de la identitat de Catalunya que arriba sense interrupció, als nostres dies, des de la Renaixença. Però, al mateix temps, en clarifica la intencionalitat: no es tracta de cap recurs apologetic ni es pretén cap apropiació d'un país que els bisbes reconeixen expressament plural. Es tracta de la solidaritat amb les grans aspiracions col·lectives i amb la promoció del bé comú, característica de la fe cristiana, aplicada a la realitat de Catalunya.»

Catalunya en el Concili: el tercer pas (13/6/1996)

[...]«Finalment la Santa Seu ha atorgat la *recognitio* —una llatinada ja esdevinguda popular— a les 170 resolucions del Concili Provincial de les diòcesis amb seu a Catalunya. [...] A mi m'abelleix ara de fixar-me en la resolució 105, que diu així: «El Concili exhorta a incorporar progressivament l'ensenyament d'*Arrels cristianes de Catalunya* entorn del nostre país». D'aquesta manera, la pastoral colectiva publicada pels bisbes de Catalunya el 27 de desembre de 1985, obté la sanció del Concili. [...] No s'havia produït un document col·lectiu de tot l'episcopat català que assumís formalment el moviment iniciat pel mestratge del venerable Josep Torras i Bages. Menys encara un Concili provincial.

No va ser fins ara fa poc més de deu anys que va aparèixer un document col·lectiu, *Arrels cristianes de Catalunya*, en el qual tots els bisbes es plantegen la realitat nacional catalana com a objecte d'evangelització. Era el segon pas d'aquell procés iniciat per la generació de Torras i Bages. Bé podem dir que l'exhortació que expressa la resolució 105 del Concili significa un tercer pas».

Ha complert deu anys... i és d'actualitat (13/10/2005)

[...] «El dia 5 d'octubre del 1995 Joan Pau II s'adreçà a l'Organització de les Nacions Unides, des de la seva seu, a Nova York, amb un discurs memorable. Com un bon vi, el seu contingut ha guanyat graus amb el pas del temps[...] Em limitaré a consignar-ne alguns punts essencials.

— El concepte de nació no s'identifica *a priori* i necessàriament amb el d'Estat. Es tracta de conceptes diferents. El primer dret de la nació és el d'existir. «Aquest dret a l'existència implica, naturalment, per a cada nació, el dret a la pròpia llengua i cultura, mitjançant les quals un poble expressa i promou la que podríem anomenar la seva originària sobirania espiritual».

— En canvi, «aquest dret fonamental no exigeix necessàriament una sobirania estatal». Més encara, «hi poden haver circumstàncies

històriques en les quals agregacions distintes d'una sobirania estatal siguin fins i tot aconsellables, però amb la condició que això s'esdevingui en un clima de veritable llibertat, garantida per l'exercici de l'autodeterminació dels pobles».

— Joan Pau II introdueix en el seu discurs dos conceptes morals que faciliten la convivència en tot aquest complex panorama. En primer lloc l'acceptació de la diferència. Més encara, el gust per la diferència. La por de la diferència, alimentada pel ressentiment, és sempre un perill gravíssim, com la història demostra... En segon lloc, l'amor positiu pel propi país d'origen, el sa patriotisme, que el discurs contraposa a aquella perillosa forma de nacionalisme agressiu, que predica el menyspreu per les altres nacions i cultures».

Sobre l'autodeterminació: primerament, entendre'ns (21/1/1990)

[...] «El dret de cada poble o nació a decidir per ell mateix si vol constituir-se en entitat estatal autònoma o independent, i a mantenir la facultat permanent d'establir amb llibertat el seu *status* polític, econòmic, social i cultural (extrec els mots de la Gran Enciclopèdia Catalana), és, des d'un punt de vista teòric i ètic, indiscutible [...].

Hi ha dues maneres de trobar-se situat dins un Estat que comprèn nacionalitats diverses. Una resulta fàcil, fins al punt que els qui la viuen ni arriben a adonar-se de la qüestió: la dels grups majoritaris, la idiosincràsia dels quals —llengua, caràcter, tradició— ha esdevingut emblemàtica de l'Estat. L'altra és més difícil: la dels grups minoritaris, que parlen una llengua i se saben d'una tradició cultural que no són les oficials de l'Estat (quan, a més, aquestes són discriminades o perseguides, la dificultat esdevé conflicte). En el primer cas, no hi ha solució de continuïtat entre el tarannà del ciutadà i l'Estat que el representa. En el segon cas, es té l'experiència d'una certa alteritat i, aleshores, o bé l'Estat deixa prou espai i es fa prou representatiu perquè el ciutadà hi càpiga tal com és i s'hi trobi còmode, o bé aquest topa amb el dilema d'alienar-se o separar-se.(...) Per a una contribució especial dels cristians a aquesta comprensió i aquest diàleg, em

permeto de recomanar la lectura del capítol titulat *La dolorosa paradoxa* de l'obra de Carles Cardó, recentment reeditada, «La nit transparent», (pàgines 181 i ss.) Va ser escrita fa seixanta anys i encara no n'hem acabat d'aprendre la lliçó[...]

Normalització de la llengua i l'Església (23/3/1986)

[...] «La normalització de l'ús de la llengua catalana a l'Església presenta un vessant on les coses són molt clares: l'opció que ens cal mantenir, decididament i sense vacil·lacions, a favor de la llengua del país, i la definitiva superació dels vestigis d'asserviment que resten en la pràctica eclesial: desús injustificat del català parlat, llibres sacramentals i impresos, butlletins oficials, segells, publicacions diverses, retolació i un etcètera molt llarg. Que aquest sigui un vessant clar de la qüestió vol dir que es tracta d'aspectes que podem ja considerar fora de discussió, però no significa, ni de bon tros, que la normalització hi hagi estat aconseguida.

Tal vegada convindria que l'esperit que anima l'esmentat document episcopal *Arrels cristianes de Catalunya* generés també una normativa bàsica, comuna a totes les diòcesis catalanes. Ens seria, així, més fàcil d'oferir una imatge d'Església ben clara, i d'orientar sense ambigüitats els sacerdots, religiosos i religioses vinguts de fora a treballar pastoralment a Catalunya.

També hi ha, tanmateix, un vessant de la normalització lingüística a l'Església on la complexitat de les situacions matisa els principis, sempre irrenunciables, i ens aconsella de fer prevaler la cordialitat a la normativa. Es tracta de l'acció pastoral en barriades d'immigració molt forta. Les parròquies, els moviments i les associacions d'apostolat hi han hagut de conciliar serenament dues missions distintes. D'una banda, els calia testimoniar el dret del país a la seva identitat. De l'altra, no podien, de cap manera, deixar de ser fidels a la tradició cristiana essencial de predilecció envers el foraster i el marginat. En una societat més normal, l'Església hauria accentuat, segurament, aquest segon aspecte. Però aquí, no podíem ignorar la realitat simul-

No podien deixar de ser fidels a la tradició
cristiana essencial de predilecció
envers el foraster i el marginat.

---

tània d'una opressió nacional que havia de ser denunciada i repel·lida. No sempre ha estat fàcil de mantenir la preferència evangèlica dels pobres, en un entrellat de pobres —i també rics— posseïdors d'una llengua poderosa i rics —i també pobres— amb una llengua amenaçada d'extinció [...]

No es tracta només d'entendre (3/8/1986)

[...] «Aquella bona senyora, ja madura, que havia viscut dos terços de la seva vida en una vila de la Manxa, encara no se'n sap avenir. El que més sobtava la bona senyora, era que en un lloc tan seriós i, no cal dir-ho, sagrat com les esglésies, s'oficiessin cultes en català.[...] Sempre que en té ocasió, exposa aquest simple raonament: per què no es fa tot en castellà, ja que així tothom ho entendria tot?

Aquesta manera d'argumentar —prou coneguda— respon a una interpretació falsa, reduccionista, del fet lingüístic. Val la pena fixar-s'hi. Tota llengua realitza, pel cap baix, tres funcions humanes: designa i fa conèixer; expressa i connota; identifica i realitza qui la parla. És important i bàsica per a la comunicació entre persones la primera funció del llenguatge, que consisteix a determinar pel nom coses i persones, narrar esdeveniments, exposar idees. Fa un paper fonamental en la litúrgia, sobretot la de la Paraula.

Però, a més de tot això i al mateix temps, la persona, en parlar, s'expressa i connota els mots amb les seves peculiaritats subjectives i objectives. Així, generació rere generació, cada llengua va prenent unes maneres de dir que, traduïdes, queden despul·lades de tot allò que les fa saboroses, evocadores, riques en ressonàncies interiors. El llenguatge de l'amor i de la llar, de la poesia i de l'oració no es deixa traduir mai del tot. Per això resulta tan superficial allò de dir «tothom

ho entén». La llengua pròpia és la llengua de l'oració, com ja explicà bellament el bisbe Torras i Bages en un capítol fonamental de la seva obra *La tradició catalana*. I la gent que comparteix un mateix origen o naixement cultural es realitza, com a poble, al voltant de la llengua que és l'ànima de la nació. La universalitat o catolicitat no vol dir, com a vegades ha estat entès, que les llengües més esteses facin emudir les altres, sinó que totes hi siguin, com per Pentecosta, en l'assemblea dels fills de Déu».

Acolliment i realisme (31/8/1986)

[...] «Una forma d'evangelització que la realitat social de les últimes dècades ha reclamat intensament de l'Església catalana ha estat la d'acollir tants cristians procedents d'altres indrets d'Espanya, d'una banda, i la d'ajudar la nostra societat a adoptar actituds de generositat i d'obertura davant el fenomen immigratori, de l'altra. Una tasca ben delicada, per tal com ha calgut fer-la compatible amb la defensa, també testimonial, d'uns drets nacionals agredits. Una tasca profètica, tanmateix, genuïnament eclesial, destinada a assolir més protagonisme a mesura que el país es normalitzi.

[...] Ara bé, la incorporació a la llengua catalana dels qui en tenen una altra, és un procés molt més complex. Hi intervenen molts factors humans i, en el nostre cas, també religiosos. Les comunitats eclesials hi aporten el seu gra de sorra amb vista a la desitjable homogeneïtzació del país. Però no es pot exigir de l'Església allò que el conjunt de la societat no realitza».

De vegades, cal matisar (30/9/1990)

[...] «Va haver-hi un moment, en els anys seixanta, que l'arribada d'immigrants va ser massiva. Només a la província de Barcelona, de 1961 a 1965 en van venir 580.000... L'atenció de l'Església a aquest fenomen desbordant va ser, sobretot, social, a més de pastoral. Com

diu el document episcopal *Arrels cristianes de Catalunya*, «entorn de les parròquies, única presència activa, durant molts anys, de la societat catalana a les zones de més immigració, han sorgit escoles, cooperatives d'habitatges, agrupacions culturals i àdhuc sindicals». L'eficàcia d'aquesta acció pastoral la veiem, també, en tantes persones que accediren a càrrecs de responsabilitat en els moviments apostòlics, i en tantes que hi trobaren el punt d'arrencada d'un compromís social que després han continuat en el camp de la política. Tot això, incondicionadament i, sovint, buidant el centre de les ciutats del clergat més jove i dinàmic, per tal de potenciar els suburbis on, no cal dir-ho, en la llengua i en l'ambient dels immigrants, van dur a terme una tasca esforçada.

El fenomen de la immigració també va suscitar, com és lògic, un procés de reflexió teòrica. El 1966, *Qüestions de Vida Cristiana* (volum 31) ja va aplegar, sota el títol general de *La immigració*, un conjunt d'estudis i de reflexions sobre el tema, des d'un punt de vista cristià. Dos anys abans, havia sortit *Els altres catalans*, de Francesc Candel, un llibre que va suscitar innumbrables conferències a centres eclesials, de vegades unides a la projecció de *Será tu tierra*, un film amateur que va fer fortuna. A partir d'una voluntat decidida d'evitar el risc de dues comunitats enfrontades a l'interior de Catalunya, la reflexió avançà en una línia d'obertura: del concepte d'assimilació, que dona a l'immigrant un paper passiu i concep Catalunya com una realitat estàtica, es passa al d'integració, en el qual el nouvingut no és vist com un element passiu o neutre, sinó com a actor conscient de la construcció d'un futur que ell també contribueix a enriquir. El 1975, en unes sessions d'estudi promogudes pel Grup Sant Jordi, secció, aleshores, del Grup Cristià de Promoció i Defensa dels Drets Humans, s'aprofundí el concepte d'integració alhora activa i receptiva per les dues parts (*Quaderns de Pastoral*, núms. 35 i 36). Aquest procés dels cristians no és separable de l'evolució general del pensament del país.»